

Az országos dalárszövetség

A budapesti nemz. zenede

A budai zeneakadémia

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap három negyed ivon, zeneművelőkkel, zeneszörzök és zeneművészek arcképeivel. Egy a lap szellemi részét illető közlemények, mint a kiadói vatal ügykörébe tartozó levelek a társulat igazgatóságához (váci utca 33) intézendők.

Budapest, 1883. okt. 22.

Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Külföldre egészévre 8 frt, félére 4 frt.

Előzetesít a „Harmonia” nemzeti zeneműkereskedésben (Budapest, váci utca 33) s vidéken minden könyvkereskedésben. — Egyes szám ára 15 kr.

Kiadja a „Harmonia” magyar zeneművészek társulata.

Felelős szerkesztő: Dr. Hubay Károly.

Előfizetőinkhez!

Felkérjük mindazon tisztelt előfizetőinket, kik a második félév (jul.—dec.) után esedékes előfizetési díjat még be nem küldötték, hogy ezt mielőbb eszközöljék. Ezen ismételt kérelmünket főleg a tisztelt dalegyletekhez intézzük, melyek közül eddigelé alig néhányan küldötték be az előfizetési összeget, sőt a legtöbben az egész évi előfizetési összeggel hátralékban vannak. Sziveskedjenek tekintetbe venni, hogy lapunk híven szolgálta eddig a magyar orsz. dalárügyet, s hogy mindenkor nagy tért engedett a dalárszövetség folyó ügyeinek, melyek közlésére a központi választmány által felkérített. Elődünk, a „Zenészeti Közlöny” szubvencióban részesült, a dalárszövetség részéről; mi ezt nem kérjük, mert nem akarjuk az amúgy is nehezen fejlődő dalárszövetséget anyagi áldozatokkal terhelni, csakis azt kérjük, hogy a tisztelt tagegyletek mindannyian egy-egy példányra előfizessenek. Ez nem sok, s ennyit minden dalárda anyagi megerőltetés nélkül is elbírhathat.

Dr. HUBAY KÁROLY,
szerkesztő.

Az énekművészet napjainkban.

Míg a hangszerezés napjainkban a fejlődés tetőpontját elérte, az énekművészet súlyosan érezhető hanyatlásnak indult. Különösen a szép ének, a bel canto, nemesak eredeti hazájában: Olaszországban, de a zene classicus földjén is: Németországban és Franciaországban, igen érzékeny hátramaradást tanusít.

Ha ennek okát kutatjuk, úgy azt részint a kellő hanganyag apadásában, az énekoktatás és hangfejlesztés ki nem elégtő módszerében; részint az újabbkori operafejlődés sajátágaiban kell keresnünk.

A hanganyag apadása mindennapi jelenség. A színházigazgatók egész kéjvonalokat rendeznek „erőteljes” hangok felfedezése céljából, és ha sikerül is itt-ott ha nem is a legkiválóbb rétegekben egy „höstenort” felfedezniök, úgy rövid idő múlva sajnálattal kell tapasztalniok, hogy elcsaloztak és hogy a reáfordított u. n. „kiképzés” költségei hasztalanul terhelik a színházi budgetet.

A jó tenoristák ritkasága közmondásos. Negyven énekesből álló férfi-dalegyletekben alig van tíz tenorista, kik közül nem ritkán a második tenoristák több baryton timbrerrel bírnak mint tenorhanggal. És mily magasra jut ezen soisandant tenoristák hangja? Gyakran nem

magasabbra, mint a barytonhang, egész f és g-ig.

De e mellett a bassisták sem kielégítőek. Mert a jó, mély és teljes bassushang is a ritkaságok közé tartozik. A bassisták legtöbbször azon közép-hangnemhez tartoznak, mely sem a tenor magasságát, sem a bassus mélységét, sem a baryton erőteljes hangszínezetét bírja.

A női hangok közt alig van itt-ott egy, mely teljesnek mondható. Fülnyomók a mezzo-sopran hangok, ritkák a tiszta alt-hangok. Azok pedig, kiknek hangja a sopran-nak természetes határait eléri, — született primadonnák.

Egy-két év, gyakran egynehány hónap alatt nyerik u. n. „kiképzetetésüket”, és a pénz után sóvárgó maestro a legszebb jövőt, azaz minimum 10.000 frtnyi gagét biztosít. Alig van fogalma az ily énekesnőnek a hangképzés és hangkítartás elemeiről, már elkezdí vele a maestro vagy maestra az operákat, és egy pár hónap múlva fellép mint primadonna, egy-két év múlva pedig lelép mint hangrom, — mint az ének műsájának áldozata.

Ezen megijesztő képet látjuk magunk előtt napról-napra az operaszínházaknál.

Oka ezen jelenségnek a dillettantismus az énekoktatásban, a lelkiismeretlen kiaknázás és pénzahhászat egyfelől; másfelől a hiszékenység, pénzvág és képtelenség!

Az énekművészet természetes bázisa: a hangfejlesztés és idomítás kellő módszere helyett, a művésziellen kapkodás és próbálgatás uralkodik ily ének-esztergályos műhelyében.

Kifejezett baryton-jellemmel bíró hangok mesterségesen felszűrtnek tenorhangokká, a sopránhangoknál faszűrtöztetik a magas hangok „erőteljes”, általuk úgynevezett „dramaticus” megkondulása.

Nem csodálatos, hogy ily módszerrel szemben az ó-olasz iskola példás tradíciója mindinkább elvész, és nemes „szép” ének helyett az erős hanggal való kokettizálás, finom izlés helyett durvaság és vadság lép előtérbe. Egy pár év túlságos elégnék látszik a tanulmányra: sőt egy pár hónap, az adott és vett órák rövid sorozata a mestertnek és tanítványnak — de a közönségnek is saját kárára — elegendők! A hanghajlékonyságának elérése, a szerv idomítása, erősítése, igazgatása majdnem mindig vált! — Hová tűnt a Catalani, Milder, Pasta, Malibran, Viardot-Garcia stb. varázsos éneke? Persze ők más maestrotól tanulták művészetüket és elért nagyságuk kiváló tehetség mellett a kiváló fáradság és szorgalomnak köszönhető.

Igen tanulságos, a mit e részben az e század elején virágzásnak indult ó-olasz énekskoláról egy egykori olasz író mond: (Mannstein-nál. „Az énekművészet története, szelleme és gyakorlata”). „A római ének-iskola növendékei kötelezve voltak naponként egy órán át magukat nehéz intonációkban gyakorolni, hogy ebben könnyűséget szerezzenek maguknak, egy második órát a trilla gyakorlata fordítottak, egy harmadikat a gyorsfutamokra, egy negyediket a zeneirodalom megtanulására és még egy másikat az izlés és kifejezés fejlesztésére, — mindezt a mester jelenlétében, ki arra szoktatta őket, hogy tükör előtt énekeljenek, hogy az arckifejezés és izmok illetlen mozdulatát kerülhessék. Mindez csak reggeli foglalkozás volt.

Délután egy fél órát a hangteoriájára fordítottak, egy másikat az ellenpontozatra, egy órát a szabályok megtanulására, melyeket nekik a mester a zeneszerzésről adott, és azoknak a papíron való gyakorlata, egy másikat az irodalomra és a nap többi óráit a zongorára és saját zeneszerzemények készítésére.

És ezek voltak a szokásos gyakorlatok azon napokon, melyeken a tanulónak nem volt megengedve az iskolát elhagyni!

Ha azonban a kimenetelre szabadságuk volt, akkor gyakran mentek a Porta angelica elé, nem messze Marius hegyétől, hogy a visszhang elé énekeljenek. Más időben vagy Róma templomaiban énekeltek nyilvános zeneelőadások alkalmával, vagy pedig meg volt engedve nekik oda járni, hogy a sok nagy mestert hallgathassák.

Ezen — bár elég naiv — leírás világos képet nyújt azon komoly törekvésről, melyet ezen, oly nagy fejlődésnek indult iskola kifejtett, ellentétben azon frivolitáshoz, melylyel mai időben az énekesek anulnak és tanítatnak.

A hang árúnak tekintetik, mely minél előbb vásárra kerül, és nem isteni ajándéknak, melynek fejlesztése és kiművelése szent életcél legyen!

Ama fényes iskola énekesei azonban nem voltak idomított énekegék, nem voltak tudatlanok, műveletlenek és önhittek, a mint ez a jelenben igen gyakori, hanem zenei képesség mellett, jól oktatott, tapasztalt, komoly művészek, sőt hébe-korba okos emberek, a mi a jelenben szintén ritkább eset legyen!

Sajnos, hogy ez iskola legszebb tradíciói majdnem végkép elveszték. A visszatartott lélekzettel való éneklés, a mély lélekzet-vétel és azon bő tapasztalatok, melyeket ez iskola a hangorganumai körül szerzett és terjesztett, főleg a természetesnek megfelelő módszer a mai énekskolákra nézve majdnem teljesen elenyészett.

Már Garcia mondta: „hogy az ember úgy énekeljen, mint a kakas kiált: kinyujtott nyakkal!”

Mig azonban a mester a zongora- és hegedűjáték nál az újjak, kéz és kar tartására nézve a növendéknek a legkegyetlenebb feltételeket szab, az énekkutatásnál rendszerint a test tartása, valamint a hangszerv szabad működése a legesekélyebb figyelemben sem részesül. A hangszerv minden oldalú kiművelése mellékes célnak tekintetik, főcél jelenleg az annyira szeretett operák minél előbbi betanítása. Hogy az régebben másképp volt, arról tanuskodik az olasz iskola egyik kiváló tagjáról fenttartott következő adoma: Midőn egyszer a híres Farinelli, az ép oly nevezetes Porporához jött éneklekét venni, ez utóbbi egy kis lapocskát adott neki, mely mindkét oldalról kis gyakorlatokkal tele volt írva, és kérdezte őt, vajon énekelhetné-e ezeket. Farinelli egész határozottsággal igenlőleg felelt, megvetőleg pillantva a látszólag kicsiny és könnyű feladatra. Nem sejtette azt, hogy öt évre lesz szüksége, míg ezen kis gyakorlatokat minden fekvésben biztossággal és könnyűséggel énekelheti.

Nem akarom tagadni, hogy az újabb korban egy neme az énekművészetnek: a drámai ének igen nagy haladást tett, de ez gyakran az ének szépségének és nemességének rovására történt. Schröder-Devrient (megh. 1800.) és Sonntag Henriette (megh. 1854.), a drámai zenesíró és nevető műzsájának újabbkori legnagyobb mesternői még sokat örökölték az olasz iskola szépségeiből, de modern követői — egyes kiváló alakoktól eltekintve — keveset kaptak az „isteni szikrából”. A legtöbb énekes — lucas a non lucendo — szereti magát „dramaticus énekesnő”-nek címeztetni, kinek főcélja a jellemző, hatásos drámai ének. Persze ők „jellemző drámai ének” alatt minél erőteljesebb kiáltást értenek, és — a karzat tapsol.

Mily gyakran történik, hogy ily „drámai énekes” készakarva hamisan énekel, hogy ezáltal a fájdalom határtalanságát jellemzően esetelje.

Ezen ferde irányra a modern operafejlődés is okot szolgáltatott. A „jellemző” mai napság minden művészetben a jelszó. Shakespeare óta a drámában, Gluck és követői óta az operában, a fejlődés ezen irányban haladt.

A naiv ének, a bravour-ária és a régi operának az ének természetéhez simuló formái helyébe újabban a drámai actio, a declamatorius ének, a zenei monologok és dialogok sorozata lépett. Ezen fejlődés — melynek bővebb kifejtése e cikk keretén kívül esik — az ének természetes alapzatának felfordítását is magával hozta.

A művészeti forma tágulása a kifejezési eszközök bővítését is szülte. A hangszerelés erősebb és hatásosabb lett, a színházak a nagyobb pompa és fény befogadására kitágultak. Az operának ily óriási fejlődésével szemben az énekkutatás legesekélyebb mértékben sem halad. Az énekesek kényszerítve vannak ugyan — a szépség rovására — hangjuk erőteljes, gyakran igen erőteljes kifejezésére, de a kellő módszer és takarékos használat hiányában hangjukat csakhamar elvesztik.

A nagy színházaknak és különösen Wagner operáinak tulajdonították ez utóbbi körülményt, de ezek csak másodrendű okai a mostani gyors hangelhasználásnak. Sokkal rombolóbban hat a vad kiáltás, mit az úgynevezett szakemberek nagy, erőteljes hangnak nyilvánítanak és a feltűnően kemény, a hangot megfőjtő neme a lélekzetvételnek. Ehhez jön még, hogy már a kezdők hanghiányokkal jönnek a színpadra, hogy már náluk ritkaság a szépen kifejlesztett, jó hangzású középhang, mely az egész hangszerv leg-erősebb támaszát képezi, és azért legerőteljesebb, legszabadabb kifejlesztést kíván. Ezenkívül az énekművészet második támasza, a hanglejtés és nuancírozás, kellő figyelemben nem részesül.

Habár a mai kor magasabb drámai követelményei folytán a virtuozitás kellő mértékre szorított, még is szükséges az, nemcsak a régebbi művek előadásánál, melyek a coloraturának még concessiókat tesznek, hanem az egyszerű, drámai ének tanulmányozásánál is. Mert a coloraturák, a trillák és hangdiszitmények szorgalmas gyakorlata által a hanghajlékonysága és lejtése fokoztatik, mely utóbbiak palliatív-szerei a gyors hangelhasználásnak.

Ezen szabályok elhanyagolása feltűnő hiánya a mai ének kiművelésnek, mely csakis az énekművészet lényeges követelményeinek nem tudásából származhat.

Eddig csak az operáról szóllottam, de a mit arról elmondtam, az még inkább áll a hangversenyi, templomi és karénekekre.

Az énekművészet ezen nemesebb virágai elzárkóznak, mint a mimosa pudica az izléstelen, durva tapogatás elől. Az operaszínházak felé gördül az énekesek serege, melyeken nagyobb babérok arathatók és mindenekelőtt több pénz szereshető.

A hangversenyi, templomi és karénekekre való kiművelésről szó sincs. Ez éneket kegyelemből végzik a színházi körök és azon tört reményű énekesek, kik a hangversenyteremben és az ultima Thulében, a templomban keresnek menhelyet. Ezen dolgokat nem látni, annyit tesz, mint a szemeket készakarva behunyni.

Egyedüli összes ezen súlyosan érezhető viszonyok ellenében az énekkutatás célszerű reformja, a dilletantismus és szemfényvesztés kiirtása, az énekművészetnek az operán kívüli ágainak kellő tekintetbe vétele és a hangnak természetes, szorgalmas és kitartó fejlesztése.

Ha ezekhez tehetség és valódi művészeti lelkesedés járul tanulók és tanítók részéről, akkor — kevesebb primadonna lesz ugyan, de annál több haszonvezető énekes és énekesnő.

Dr. St . . .

Czerny „Gyorsaság iskolájának” tanulmányozása.

Erney Józseftől.

(Vége.)

25.

A hangsor gyakorlata. A nehéznek látszó megtartása az ujjvételnek megkönnyítették e darab analízisa által. A hangnemek kijelölése előzze meg tehát a gyakorlást és ez a jobb kéznek lassu eljátszásával történjék. Előadásra nézve követhető a 24-ben kijelölt eljárás.

26.

Ezen gyakorlat nehézsége a helyes beosztásban van, a mennyiben a balkéz hat nyolcadára a jobb kézben hol 19, hol 20, 21, 22, vagy 23 stb hangjegy esik. Mindenek előtt e tizenhatadok mennyisége tudandó és a hol nincs, feljegyzendő. A beosztás alapjául a triol szolgáljon. A mutatkozó feles hangjegyek felfelé haladó menetekben az utolsó nyolcadok, lefelé járókban pedig az első nyolcadok közt. Például: az első ütényben van 19 tizenhatod, ez 9 triol és marad egy tizenhatod, miután ez felfelé járó menet, beosztatik az utolsó triolba, hol is három tizenhatod helyett négyet veszünk. Megfordítva a 2-ik taktusban a lejáró dallam miatt az első nyolcadra esik a négy tizenhatod, 10-ik taktusban 23 tizenhatodtal találkozunk. Őt beosztandó tehát. Fekintve a menet irányát az öt első nyolcadra 4—4, az utolsóira pedig 3 tizenhatod esik. A 15-ik taktusban 16 hangjegy van, kettő kevesebb tehát, fentebbi oknál fogva ez elszámítandó a két utolsó nyolcadnál, a melyre ugyanis 2—2 tizenhatod jut. A 30 és 32-ik taktusban három nyolcadra esik tizenhárom hangjegy és pedig négy, négy és öt.

Ezen beosztás szerint gyakorlandó e darab addig, míg ez erőltetett beosztás magától megszűnik. Ennek eléréséhez hathatósan járul a jobb kéz magán gyakorlata.

27.

Hosszan kitarított dallamos és mellek-szólam egy kézben. Az előírt pp csak a két középszólamra vonatkozik. A balkéz alsó szólama, mely szintén szorosan kitartható piano, a jobb kéz felső szólama, mint dallam mezzoforte játszassék. A szólamok ezen aránya tartassék meg akkor is, midőn a jó izlés a dallam emelkedése vagy leszállása folytán crescendo vagy decrescendot igényel. A végén a nyugopont felé közeledés az időmérték fokozódó lassításával jelezendő.

28.

Triolokra beosztott oktávák a 4-ik és 5-ik ujj eséréjével. A helyes ujjvételt itt a legato játék, mely különösen a triol utolsó és a következő nyomatékos hangjegy (tehát a 4-ik és 5-ik ujjak) közt tartandó meg.

29.

Harmad és hatod hangsorok gyakorlata. Az öntudatos helyes játék feltételezi a hangnem felismerését. E darabban azonban kevés alkalom van erre és ezért ajánlható a transponálás.

30.

Törtött összhangok felosztva a két kéz között. A jobb kéz mintegy folytatá-

sát veszi át a balkézben kezdett összhangnak és ezért szorosan kötendő ehhez. A legato ne szakíttassék meg a 7-ik taktus kissé kényelmetlen de igazolt ujjvétele miatt sem. A második rész ujjvétele a jobb kézben és felosztott szólam vezetés a balkézben figyelembe ajánlatik.

31.

A színezett hangsor. E gyakorlatban, mint a 15-ikben is, helyesebbnek bizonyul be azon ujjvétel, mely a megfordított irányban (a jobb kézben lefelé, a balban pedig felfelé) a 3. 2. 1. és 3. 1. ujjak következése által a hangsort simábbá teszi. Ezen ujjvétel megtartható az első és második rész dupla fogásaiban fel- és lefelé egyaránt.

A 4-ik taktus második és harmadik csoportja 4-ik ujjal, az 5-ik taktus első csoportja azonban 5-ik ujjal kezdendő.

Egyöntetőség érdekében a második rész első csoportja a 2-ik és harmadik csoport ujjvételével kezdessék, a többire, valamint az előadásra nézve az előírtakra utalunk.

32.

Törtött összhangok több oktáván át a kezek egymás felé helyezésével. A legato itt legszorosabban megtartandó, a negyedebekezdések mindenkor hangsúlyozandók. A biztos folytonosság csak úgy érhető el, ha az egyik kéz, elvégezve feladatát, a másiknak szereplése alatt már elhelyezkedik az általa folytatandó csoport leütendő billentyűi felé.

A második rész 8-ik taktus 4-ik csoportjának kezdő fje még a jobb kézben vehető a második ujjal, mi által a balkéz c-re eső uja által a kéznek nyugodt állás biztosítatik. Ugy szintén az utolsó taktus első hangja (a nagy C) jobb kézben vehető.

33.

A kéznek összehúzódása a 2. és 4-ik ujjak egymáshoz simulása által. A legato megtartása mellett kellően emeltesse az ujjak. A második rész kettős hangsorai rytmikus accentuatioval láttassanak el a szoros együttmaradás érdekében. Ezen gyakorlat és durba transponálható, az applicatura itt ott szükséges változtatásával. Megjegyzendő azonban, hogy az utolsó két taktus ujjvétele és durban is ugyanaz maradjon.

Az ilyen transponálás, a hol csak is az előjegyzés változik, a hangfokok azonban megmaradnak, nem jár nehézséggel. Itt például az előjegyzés 4 kereszt helyett 3 bé lesz. A darab folyamában előforduló kereszt feloldó jelek békké változtassanak át.

34.

Kézathajlások különösen a balkézben. Az ujjvétel mindenkor megfigyelése igen hasznossá teendő e gyakorlatot. A jobb kéz erőteljes összhangjai és a négy utolsó taktus dupla fogásai külön gyakorlandók.

35.

Törtött oktávok. Mint az oktávás hangsorok játszásánál itt is a fehér billentyűk ötödik, a feketék pedig negyedik ujjal veendő. A balkéz hangjai értékük szerint tartassanak ki. A második rész

13—16 taktus nehézségei külön gyakorlandók.

36.

Gyakorlat ellenmozgásban. Itt is, mint már többször említettett, a negyedebekezdések hangsúlyozása tartja fenn a két kéz együttmaradását. Az utolsó rövid és erős akkordok szükség esetében egyszerűsíthetők. A balkéz esetleg a két középszólamot ki is hagyhatja, a jobb kézben pedig a legalsóbb szólam maradhat el.

37.

Dallam és összhangot betöltő szólam egy kézben. Akár egyszerre, akár pedig egymás után lépjen fel e kettő, egymástól mindig elkülönítendő. A felfelé huzott dallam emeltesse ki nem annyira erős leütés által mint a betöltő szólam dísrét háttérbe vonulása által. Az összhang alapját képező oktávák kissé nyomatékosak.

38.

A kezek egymásba nyulása harmadokban. Röviden és határozottan megütött alaphang után a balkéz azonnal felveszendő a jobb kéz mellé, hol is mint folytatása a harmadmenetnek a következő negyed első tizenhatodát veszi át és gyorsan felemelve ismét a jobb kéznek enged tért. Föltételek itt a kezek biztonsága és a jobb kéz könnyüése, a mennyiben ez többnyire a legkönnyebb taktusrészen lép fel és akkor nyomatékos nem tűr.

39.

Dallamos passageok a jobb kézben. Ezen passageok lassan gyakorlandók míg minden megszakadás nélkül egész biztosan sikerülnek. Különös nehézséggel jár a szoros összekötötés ott, a hol a folytató csoportok első ujjal kezdődnek, mert a kéz áthajtása könnyen vonja maga után a phrazis félbeszakítását. A negyedik részlet teljes akkordjai a balkéznek a felső szólam elhagyásával is játszhatók.

40.

Ezen gyakorlat többoldalságában sok e helyen elmondottak recapitulációjára ad alkalmat. Ezen kívül figyelmeztetünk a 9—12 taktusokra, hol is a jobb kéz erős akkordjainál az alsó szólam esetleg el is maradhat, a balkéz pedig a szünjel miatt gyenge bekezdésű. A 16—20 továbbá 25—32-ik taktusban a balkéz első és második nyolcada ötödik ujjal vétessék, ezt az első nyolcad rövidsége nem csak megengedi, de az összhang szétszórt állása egyenesen követeli.

A második rész első taktusainak ligaturával egymáshoz kötött félhangjegyei különösen erősen játszandók.

Álljanak itt végül ismét azon szavak, melyekkel a gyakorlatok sorozatát bevezettük:

„A gyakorlásnál nem az a főcél, hogy minél gyorsabban játszassunk el darabot, hanem hogy belőle minél többet tanuljunk.”

A szegedi színház megnyitása.

Lezajlottak a dicső napok, melyek városunkat rövid három napra valódi fővárosi jelleggel ruházták föl; elmúltak a fényes ünnepélyek, melyeknek egyik legszebbike az állandó színház megnyitása volt.

Soha vidéki város színháza fényesebben meg nem nyílt, mint a miénk, melynek ez a fényes aktus valódi kultur jelentőséget ad. Adja a magyarok istene, hogy a jövő ép oly szép és nagy legyen, mint a milyen szép és nagy volt a megnyitás.

Az állandó színház megnyitásának nagy napja okt. 14-ike volt. Ugyan-e nap estélyére tartatott meg a város kivilágítása is. Már hét órakor fényárban uszott az egész város. A színház közvetlen szomszédja, melyre a hátulsó front néz, a Széchényi-tér, szemképrázatos látványt nyújtott. A környező paloták a mécsesek, gáz-transparentek, valóságos fénytengerében úsztak, a tér közepén s a város háza tornyán villamos napok terjesztettek nappali fényt, s világították meg a téren lobogó száz és száz nemzeti szín zászlót. Ilyen volt a színházhoz vezető tér és út. A színház előtt, két hatalmas villanyos nap árasztotta szét vakító sugarait, az előtte fekvő váromkioszk pedig színes lampionokkal volt gazdagon díszítve. Mint egy ezeregy-éjszakai kép nézett ki az egész.

A színház környékét már a kora esti órákban ezer meg ezer ember lepte el. Pontban 7 és fél órakor érkezett meg a király fogata a baloldali kis lépcső elé. Itt a színbizottság és az igazgató fogadták díszmagyarban. A lépcső szőnyeggel s virággal volt díszítve. A nagy Foyer, hová a lépcsőről a király útja vezetett, valóságos téli-kertté lett átalakítva. A pompás és ritka növények egész kiállítása volt itt elhelyezve, közte az uralkodó pár mellszobraival. Ugyancsak ily gazdagon virággal volt díszítve az előcsarnok és a Vestibul is.

Eközben a színház teljesen megtelt fényes és válogatott közönséggel. A parterreón a keleti színpompájú fényes díszmagyar öltözetekkel igen kellemes ellentétet képezett a fekete frakkok szolid eleganciája. A páholyokban városunk s a vidék legszebb hölgyei ültek oly díszes koszoróban, mi egy valódi tündérországra emlékeztetett. A karzatokon láttuk városunk derék magyar népét, azt a hatalmas elemet, melyet egy legirtóztatóbb katasztrófa sem tudott megtörni.

Néhány perccel félnyolc után lépett a király a terembe. A mint fejedelmi alakja az udvari páholyban látható lón, mint egy varázsütésre kelt föl az egész fényes gyülekezet, s percekig tartó „éljen”-kiáltásba tört ki. A király láthatólag megindultan fogadta a szeretet és ragaszkodás és fényes tanujelét.

Most föllebbent a függöny s kezdett vette az előadás. Szabados ünnepi költeménye telve van magasztos eszmékkel s gyönyörű nyelvezettel van megírva. Nagy Iboylka (Szeged) mély bensőséggel s igen szépen szavalt. A mint zengzetest szívhöz szóló hangján elmondta a gyászoló Szeged mély fájdalmát, nem maradt szem szárazon. Hunyadi Margit (Részvét) szintén megtette a magáét, hogy a szép művet sikerre emelje. Valahányszor a király neve említve lón, a közönség mindannyiszor a leglelkesebb óvatiókban tört ki. A Lehmann által festett díszlet, melyek az elpusztult, s az új életre ébredt Szegedet tüntetik föl, meglehetősen gyarlók. Az

ünnepi költemény zenéje, melyet Erkel Elek irt, nem sok újat tartalmaz, de igen ügyesen van összeállítva s különösen egy magyaros motívum, mely az egészen áthúzódik, gyönyörű. A zene áll egy nyitányból s több melodramatikus részletből. Az ünnepi előadáson a zenekart maga a szerző igazgatta.

A Szabados ünnepi költeménye után következett Pósa Lajos nagyon gyöngé Prologja, melyet Láncai Ilka szavalt el. Láncai asszony egyhangú szavallata teljesen elejtette az amugy is gyöngé költeményt, mely bizvást elmaradhatott volna. A prolog után következett Dóczy Lajos „Utolsó szerelem” klasszikus vígjátékának első felvonása. Az eszmegazdag s szép nyelvezetű mű, elég jó előadásban került színre. A jelmezek fényesek s az utolsó tableau Beödy rendező ügyes kezére vall. Mikor Laczfai a végső jelenetben a királynak ragaszkodását fejezi ki, újra kitört a teremben a lelkesedés és a riadó éljen, mely tartott mindaddig míg a király el nem távozott.

Ilyen volt ez a megnyitó előadás, melynek káprázatos fénye az idegennek talán látványosság, nekünk szegedieknek a Palingenesis egyik legmagasztosabb ünnepe volt, ahol egy király mutatja be, egy országnak, hogy a kimondott szó be váltva lett. A romba dőlő Szeged gyarló — színháznak nevezett fabódéja után egy fényes palota, melyet maga a fölséges király nyit meg, a tudomány, művészet, az ország főurai, a megyék képviselői s a hazai sajtó előtt. A sötét, kétségbe ejtő mult után, a tiszta verőfényes nap, melyben új élet virul.

Az orsz. dalárszövetség elnöksége

a következő körlevelet intézte a tag-egyletekhez.

Tekintetes elnökség!

Az orsz. m. daláregyesületnek mult 1882. aug. havában Debrecen sz. kir. városában megtartott rendes orsz. közgyűlése által az egyesület alapszabályai lényegesen módosítottán s azoknak felsőbb helyen való megerősítésével a közp. ig. vál. megbízatván, van szerencsém % alatt ide mellékelve a már megerősített módosított alapszabályok egy példányát hivatalos használat és tájékozás tekintetéből tisztelettel megküldeni.

Van szerencsém ez alkalommal a t. elnökséget és általa az igazgatása alatt álló t. c. dalegyletet még a következők felől hivatalos tisztelettel értesíteni:

1) Miután a mult évi debreceni rendes orsz. közgyűlés határozata alapján, a nevezett közgyűlés által megbízott debreceni és miskolci tagegyletek által kidolgozott, és az ig. vál. által lényegesen módosított orsz. dalárünnepélyi ügyrend végleges tárgyalása és elfogadása céljából a 106/883. eln. körlevél alapján itt Budapesten f. év május hó 27-én egybehívott rendkívüli közgyűlés a tagyleti képviselők alapszabályi számarányának elégtelensége miatt megtartható nem volt; s erre nézve egy újabb rendk. közgyűlés megtartása vált elodázhatatlanul szükségessé: van szerencsém értesíteni a t. elnökséget, hogy az újabb rendk. közgyűlés, lehetőleg még f. év október havában fog megtartatni, mire nézve annak idejében szerencsém leend majdan hivatalosan értesíteni a t. elnökséget.

2) Folyó év jun. hó 29-ről 107/883. eln. körlevelemben volt szerencsém értesíteni

a t. elnökséget, az ig. vál. ama intézkedéséről, melyet a mult évi debreceni közgyűlés által életbeléptetni határozott „magyar király-hymnusz”-érdekében megtenni jónak látott.

Miután a szövegkölteményi pályázatok beküldési határideje lejárt után (jun. 20) az időközben beállt mindennemű szünidők s e miatt a fölkért bírálók szétszórtsága folytán az elbírálás mindeddig befejezhető nem volt, van szerencsém értesíteni a t. elnökséget, hogy az ebbeli pályázat eredményének kihirdetése, csak is f. év okt. hó első felében fog megtörténhetni.

A fenthivatolt 107/883. eln. körlevelemben, bátor voltam hiv. tisztelettel felkérni a t. elnökséget, hogy a debreceni közgyűlés által az egyesület erkölcsi és országos felelősségére hozott „király-hymnusz” határozata érdekében az igazgatása alatt álló t. c. tagegylet körében a szükségelt anyagi támogatást gyűjtésük által kieszközölni s az e célból, még f. év ápril havában 105/883. eln. körlevelemhez csatolt tíz (351—360) aláírási iv beküldését az egyes. pénztárnokához f. év aug. hó végeig lehető eredményesen eszközölni méltóztassék.

Valamint egyrészt őszinte hazafüi elismerés és hálás köszönettel kell adóznom az ig. vál. és az egyesület nevében a debreceni, győri, losonci, miskolci, nagy-károlyi, szatmári és zombori t. c. tagegyleteknek, melyek e tekintetben ügybuzgalmuknak kiemelésre méltó bizonyítékát adák, ugy másrészt sajnosan kell elnököleg konstatálnom amaz indokolhatlan közönyösséget, melylyel nevezett körlevelemmel az egyesület 53 tagegyleténél — a fentjelzett hét tagegylet kivételével — mindekkorig találkoznom kellett, melyek mindeddig semmi érdekeltiséget sem tanusítottak az ügy érdekében.

Ily nem várt közönyösséggel szemközt, az ig. vál. s az én elnöki állásom s működhetésem is teljesen elszibbasztatik, s a debreceni közgyűlés által reánk rótt terhes erkölcsi feladatnak lehetetlen megfelelni.

Ugyanazért, nehogy a debreceni közgyűlésen az egyesület tagegyleteinek összesége által hozott „magyar király-hymnusz” ügy, az egyesület erkölcsi tekintélyének országos aláadásával kénytelen legyen sajnálatos és alig többé jóvátehető hajótörést szenvedni, van szerencsém hiv. tisztelettel sürgősen felkérni a t. elnökséget, hogy az igazgatása alatt álló t. c. társulat tagegylet-körében a már korábban megküldött s fentjelzett aláírási iverknek lehető eredményes beküldését (ha az mindeddig még meg nem történt volna) az egyes. pénztárnoka t. Engeszer Mátyás urhoz f. év október hó 15-ig eszközölni méltóztassék.

Hazafüi tisztelet s dalártestvéri üdvözléssel maradván Budapesten 1883. szept. hó 20-én.

Az orsz. m. daláregy. ig. vál. nevében

ÁBRÁNYI KORNÉL,
egyes. titkár.

BARTAY EDE,
az orsz. m. daláregy.
elnöke.

Ujdonságok a zongora-irodalom terén.

Rob. Forberg lipcei zeneműkiadó kiadásában megjelentek:

Vier Clavierstücke von Arno Kleffel

- 1.) Toccata
- 2.) Lied
- 3.) Sevillana
- 4.) Gondoliera

Tetszetős modorban irt könnyebb zongoradarabok melyek a praktikus zeneszerzőt ismertetik fel s különösen előre haladottabb tanulóknak ajánlatnak.

Szintén **Arno Kleffel**-től megjelent: **Spielmanns-Weisen**: zwölf Clavier-stücke, két kézre és négy kézre. Ezen darabok az instruktív irodalom gazdagítására szolgálnak s dallamosságuknál fogva csakhamar keresettek lesznek a zongoramesterek által.

Kirchner 95. 1. 2. művei, melyek ugyancsak **Forberg** kiadásában nem rég megjelentek, a jó nevű zeneszerző jobb szerzeményei közé tartoznak s dallamosság tekintetéből méltán sorakoznak az előbbiekhöz.

Holländer hegedűművésztől pedig két könnyű hegedű ábránd jelent meg **Forberg** kiadásában:

Weber: „**Robin des Bois**“ és **Mozart**, **Don Juan**“-ja dallamai felett. Ezen szerző ábrándjai már sokkal nagyobb elterjedésnek örvendenek, semhogy külön ajánlatra szorulnának.

Hazai hírek.

* **A nemzeti színházban** esütörtökön hosszú pihenés után ismét színpadra került **Schauer** Ferenc „**Atala**“-ja, nem oly nagyszámú közönség előtt a milyent a jeles mű megérdemelt volna. Persze most a **Turolla** lúz járja s a nagy közönség csak akkor ostromolja a nemz. színház pénztárát, ha a kitünő olasz művésznek énekel. Ez, a folytonos vendégszereplések szomorú következménye, — ha nincs vendégművész — üres padok előtt énekelnek az opera szerződött tagjai. Az „**Atala**“ utolsó előadása esorbíltan hatást keltett, a fiatal tehetséges szerzőt a közönség a harmadik felvonás után a szereplőkkel együtt kihívta. **Gassi** szokott bravóval énekel s a többi szereplőkben derék támaszt nyert. A szereposztás a régi volt, csak **Malackyné** volt új **Mira** szerepében, és habár nem volt képes egészen felejteni **Náda** y n é könyved kóloratúráját, a második felvonás románcaival nagy hatást keltett, úgy hogy nyílt jelenés közben háromszor kihívták.

* **A brüsseli kir. zeneakadémia** tanáraiból alakult vonós négyes (**Hubay**, **Servais**, **Colyns**, **Van Stinwoort**) az idén nem jön fővárosunkba, mert a budapesti hangversenyek anyagi eredménye, ha még oly fényes lett is volna, — távolról sem közelíti meg a társaságunk más oldalról tett ajánlatokat. Így **Hollandiába** tizenkét estére szerződtetett a vonós négyes, hangversenyenként 1200 frank biztosított fixum mellett. Elmaradását annál is inkább sajnáljuk, mert az idén **Kranseviscsék** sem játszanak, **Ruhoff** gordonkaművész betegeskedése miatt.

* **A „Harmonia“** zeneműkereskedésben megjelent „**Viva L'Italia**“ című táncdarab **Aradi** **Lajostól**, ugyanattól, kitől a „**Grelot**“-polka való, mely eddig már az ötödik kiadást élte meg. Ezen táncdarab a margitszigeti „**Ischia**“-ünnepélyen 6 katonazenekar által játszatott nagy tetszéssel.

* **Bellovics Imre**, a budapesti zenekedvelők derék karnagya, szorgalmasan készül a következő zeneidényre. Az első nyilvános nagy hangversenyre **Haydn** „**Teremtés**“ című nagyszabású művét tűzte ki előadásra, s a próbák úgy az ének, mint a zenekarral már megindultak. **Bellovics** karnagy szokott erélyével nagyban átalakította a zenekedvelők helyiségeit. A volt felső éternek összefoglalása által egy nagy terem létesült, melynek kifogástalan akusztikájáról volt alkalmunk meggyőződhetni. A teremben körülbelül háromszáz ülőhely fér el, a kisebb á la kamara-hangversenyek ezentúl bizonyára ezen teremben fognak megtartani.

* **Beliczay Gyula** ismert nevű zeneszerzőnk négy eredeti magyar dalt fejezett be s nyújtott be a „**Harmonia**“ társulatnál, melyek ennek kiadásában

legközelebb magyar-német-francia szöveggel meg fognak jelenni. Egyikét közülök az „**Ici-pici-léány**“ címűt, melynek versét **Györy Vilmos** írta, **Vidor Pál** a „**Turi Borsca**“ című népszínműben már énekelte is nagy tetszéssel.

* **Serly Lajos** a népszínház karnagya szorgalmasan dolgozik a **Rákossi Jenő** által irt operetten s reményli, hogy november hó közepéig be fogja fejezhetni. Előbb **Erkel Elek** „**Tempefői**“ című operette-je kerül színpadra, melyet már szorgalmasan tanulnak. Kíváncsian várjuk a nagy tehetségű karnagy legújabb művét.

Külföldi hírek.

* **A bécsi filharmonikusok** legközelebbi hangversenyére a következő újdonságok vannak kitűzve: **Brahms** 3-ik szimfóniája. **Dvorak** hegedűversenye, **Liszt** „**Mazeppa**“-ja, **Makenzie Burns** második skót rhapsodiája, **Sgambati** szimfóniája és **Stanford** szerenádjá. A mi filharmonikusaink még nem állapították meg az idei műsort. Annyi bizonyos, hogy a következő művészek fognak közreműködni: **Nov. 7-én Davidof** a nagy hírű gordonkaművész, **dec. 5-én Isaije** hegedűművész **Vieuxtemps**-nek egyik tanítványa, ki a berlini **Bilze-féle** zenekarban több éven át hangversenymesteri minőségben működött. A második ciklusban pedig **Josef Wieniawski** zongoraművész a világhírű **Henri Wieniawski** testvérbátyja. **Hírlik**, hogy **Brahms**, **Dvorak** és **Richter János** is eljőnnének dirigálni.

* **Pablo de Sarasate** november hó elején Bécsbe jön hangversenyezni. Egyszer fog játszani a zenekedvelők nagytermében zenekar kísérettel. A zenekart **Hellmesberger J.** fogja vezényelni. Remélhető, hogy **Budapestre** is le fog rándulni.

* **Massenet** új dalműve: „**Manon**“ e télen kerül színpadra a brüsseli „**Théâtre de la Monnaie**“-ben. A szerző ebben a művében új kifejezési móddal tesz kísérletet: formaszertű párbeszédnek vannak benne, de a zenekar folyton melodramatikailag kíséri, s a zene nem szünetel soha, akár beszélnek, akár énekelnek a színpadon. A „**Théâtre de la Monnaie**“ még egy másik operai újdonságra is készül: **Reyer Ernő** „**Sigurd**“-jára. Mindkét zeneköltő személyesen fogja vezetni a próbákat és az első előadásokat. **Massenet** már meg is érkezett **Bruxellesbe**.

* **Saint-Saëns Camill** a hírneves zeneszerző az egész nyarat **Cauterets**-ben töltötte orvosi rendelet folytán, több zeneművet fejezett be s azokat a napokban **Párisba** visszatérve, szűkebb baráti körben be is mutatta. Jövő héten a nagy operában ismét színpadra kerül „**VIII. Henrik**“ című dalműve.

* **Berlioz** „**Te Deum**“-a, mely eddig csak egyszer adatott elő 1855-ben a **Saint-Eustache** egyházban szerző személyes vezetés alatt, másodszor az idén dec. hó 5-én fog előadani **Bordeauxban** a **Saint-André** székesegyházban ezer énekes és zenész által, **Guilbert** érsék székfoglalása alkalmából.

* **Rubinstein** legújabb műve egy kis dalmű, melynek címe: „**Rablók között**“ nov. 8-án fog először előadni a hamburgi városi színházban. Ugyan-
csak tőle két szerzenény van jelenleg sajtó alatt; egy **Trio C-mollban** s egy hangverseny-etűde. „**Brüll** **Mariette királynő**“ operája **Lipsében** fog okt. 19-én először színpadra kerülni.

* **Verdi**, a világhírű zeneköltő okt. 9-én ünnepezte születése 70-ik évfordulóját.

* **Bodenstedt Frigyes** új drámája: „**Nagy Sándor Korinthusban**“, mely a napokban színpadra került **Münchenben**, esúfosan megbukott. A bécsi „**Frdbl.**“ nak a következőket írják a darabról: „A legelfogulatlanabb bírálónak is nehezére esik, a szerző kiváló neve iránt tartozó tiszteletet félre nem tenni, és gúnyával nem estorozni ezt a drámai képtelenséget. Egy nagy költői mű praetenzójával lép föl, támogatja zenei illusztráció, tánc, harc és díszlet; de az

unalom ólomsúlylya nehezedik ezekre a bábszerű alakokra, a melyekből hiányzik minden jellemzés és szellemi mélység, és a melyek a színpadi jogosultságnak még csak árnyékát sem rejtik magukban. És a mi a legmegfoghatatlanabb: a költő, a formáknak elismert mestere, a hiányokat szép, lendületes dikcióval sem tudja elrejteni.“

* **Godfrey** „**Millionáriusa**“ nagyszerű sikerrel hozott színpadra a **Court** színházban.

* **Irving** a jeles angol színész **Amerikába** ment vendégszerepekre.

* **Van Zandt** kisasszony, **Londonnak** egyik legkitünőbb énekesnője a múlt napokban hazatérve az előadás után, midőn kocsija megállott lakása ajtaja előtt, egy ismeretlen férfi oda sietett és egy levelet adott át neki minden szó nélkül. Már sok levelet, kapott, de ily különös modorban még egyet se. Részint megijedés, részint kíváncsiság által hevülve, felsietett lakásába s olvassa a levelet, melynek tartalma a következő szavakból állott: „**Én** vagy elgyilkolom önt, vagy elcsúfítom vitrióval által, ha nem felel előbbi levelemre“ — aláírva egy egészen ismeretlen név volt.

A művész a levelet átadta a rendőrségnek s csakhamar kiderült, hogy a levélíró egy előkelő családból származó örök, ki a tébolydából megszökött.

* **Fédora** javított kiadásában hozott színpadra a **Haymarket** színházban rendkívül nagy sikerrel.

* **Két francia új eszközt** talált fel süketek számára, mely képessé teszi őket a legfinomabb s leggyengébb hangok hallására színházban vagy társaságban, és oly ügyesen alkalmazatik a fülhöz, hogy észre sem lehet venni. Ára ezen eszköznek jó magas, jelenleg 50 frank, de bízhetőleg olcsóbb lesz, mint minden.

* **A francia és angol lapok** egy része azon vitatkozik, hogy ajánlatos volna-e ismét divatba hozni a bika-viadalokat. A párisi „**Petit Journal**“, melynek legnagyobb napi keletje van, azt mondja: igen!

* „**Les Affolés**“ vígjáték **Gondimét** és **Veron** tól, jó sikerrel adatott a **Vaudeville** színházban **Párisban**. A darab érdeme finánciális küzdelmek, bizonyodalmak és originális jelenetekben rejlik, melyek egy nagyszerű **Krachban** végződnek.

* **Anglia legöregebb írója** **John Payne Collier** meghalt 94 éves korában. Egyik nevezetes munkája: „**A drámai költészet története**“, „**History of Dramatic Poetry**“ nagy hírnevet szerzett neki. Mint színi kritikus és ismertető **Shakespeare** munkáinak és életleírásának szentelte leginkább idejét.

* **A színházi orvosok** ellen általános a panasza **Párisban**, hanyagságuk miatt; ugyanígy, hogy különös rendszabály fog megállapítani rájuk nézve. Az orvosnak kötelessége jelen lenni az előadás ideje alatt a részére rendelt helyen s ezt ők gyakran elmulasztják.

A múlt napokban egyik színházban egy színész hirtelen rosszul lett, küldik a szolgát az orvost; a szolga látván egy urat az orvos helyén, felkéri őt, hogy jöjjön a színpadra, ő megy, s midőn odaér, bemutatják neki a beteget és csak akkor veszi észre, hogy nem a színházi orvos áll előttük, „de hát kihez van szerencsénk?“ volt a kérdés ekkor; „**én a Doctor úr szabója vagyok, néha átengedi jegyét számomra**“ — mondá hidegvérrel a szabó.

* **Dynamite-robbanás a színházban.** **Buchanan** és **Harristól** egy új szenzációs darab kerül színpadra a **Drury-Lane** színházban, melynek címe: „**Egy matróz**“ vagy „**Szerlem és árulás**“. Rendkívüli feszültséggel várják az előadást, mert látványosságai közt egy borzalmas dynamit-robbanás is van alkalmazva.

* **A szegény-adó**, mit gazdagok fizetnek a szegények számára, múlt évben 4452,902 font sterling volt.

